

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Nagy-Várad-utca 2127.	Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.	KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő: Fűvészkert-utca 1080.

Tartalom. Hátrálékos előfizetőinkhez. — Nehány őszinte szó a „Magyar Prot. Tudományos Irodalmi Társaság“ ügyében. Csiky Lajos. — Tárca. A Sabbath. Török Zoltán. — Közgyeink. Az én külföldi útam. Vöröss Zsigmond. — Dr. Somerville távozása Debreczenből. a+o. — Levél a szerkesztőhöz. Maklári Pap Miklós. — Irodalom. — Különfélék. — Hirdetés.

Hátrálékos előfizetőinkhez.

Többszöri felhívásunk után tudatjuk lapunk hátrálékos előfizetőivel, hogy a jövő heti, a 4-ik számot már nem küldjük meg címökre. Követelésünket azonban mindenesetre fentartjuk s annak rendje és módja szerint érvényesíteni is fogjuk.

Szerkesztő.

Nehány őszinte szó a „Magyar Prot. Tudományos Irodalmi Társaság“ ügyében.

Annyit beszéltünk már róla, egyházi lapjainkban annyian hozzá szólottunk már megalakulása kérdéseihez!

Elmondtuk, mily szent váradalmakat helyezünk jövőjébe, hogy nagyon sokat várunk tőle.

Elmondtuk, hogy a magyar protestantizmus jövőjének felvirágozását reméljük megalakulásától. Hadd jöjjön itt a tudomány a hit segélyére!

Elmondtuk, hogy nem egy szak, de az egész theologiai tudomány fejlesztését akarjuk teendőjévé tenni. Avagy nem óhajtod-e, hogy kertednek minden fái ugyanazon erőben díszeljenek?!

Ki ne tudná, ha cikkünk címébe föl nem írtuk volna is, hogy a „M. Pr. T. I. T.“ az, a miről beszélünk.

Korunkban már, Istennek hála, hamar napirendre térünk a csekély jelentőségű ügyek fölött s ha valamely

eszme hosszú időn át foglalkoztat bennünket, ez azon eszmének mélyreható jelentőségéről tesz bizonyosságot.

Ki tagadná pedig e Társaság mélyreható nagy jelentőségét?!

Egy kép lebeg előttem. Megpróbálom leírni. Kék égről fényes nap mosolyg. A szeliden ringatózó vizen kifesztett vitorlákkal egy fényes hajó várja az indulás óráját. De még sok dolgot rendbe kell körülte hozni. Sajátságos azonban, hogy némelyek igen kevés teherrel akarják útjára indítani azt a hajót s hogy sokan idegenkednek föl szállani útasai közé, pedig van benne erő, hogy több terhet is vigyen s nem sülyed el, ha bármennyi utast magára szed is.

Kép nélkül szólok. A legjobb körülmények kedvező összejövedele mellett indulván meg a mozgalom, úgy vehetjük, hogy a Társaság már áll s csak a végleges szervezkedést várja. Minden jel arra mutat, hogy hatalmas Társasággá nőheti az ki magát és mégis némelyek csak az egyháztörténelmi szak művelését akarják rá bízni, mások meg tartózkodnak a kebelébe való lépéstől.

Mi lehet ennek az oka, nincs-e e két tünemény között valami logikai egybefüggés?

Azt hisszük, hogy van. Tudjuk, hogy van.

Mostanában néhány hónap alatt igen sok különböző részén megfordultam hazánknak. Igyekeztem mindenütt érintkezésbe lépni lelkészeinkkel, általában az irányadó elemekkel. Felhoztam mindenütt, a hol csak egyáltalában lehetett, a szóban levő Társaság ügyét s tanulmányoztam a hangulatot.

És... és itt következik, a mit teljes őszinteséggel akarok elmondani.

Azok közül sokan, kik csak az egyháztörténelmi szak ápolását óhajtják a Társaságtól, azért teszik ezt, mert az unitáriusok is tagjai lehetnek annak.

Azok, kik nem akarnak bele lépni, azért teszik azt, mert az unitáriusok is tagjai lehetnek annak.

Álljunk meg az előbbieknél, mondjuk el ez ügyben nézetünket s talán majd megnyugtathatjuk az utóbbiakat.

Mi magyarok igen generosus nép vagyunk. Sok példánk van reá, hogy a többség, a türelmetlenségnek még látszatát is kerülni akarva, a kisebbséggel szemben önként kitér jogainak gyakorlása elől. Így van ez sokszor különösen egyházi téren.

Igy lenne ez némelyek szerint különösen a szóban levő kérdésnél.

Hogy ne bántsuk az unitárius kisebb rész vallásos meggyőződését, hagyjuk el a theologia többi szakainak művelését s a történelmi téren haladjunk közös erővel.

A jelszó ki van adva: „különösen a történelem terén vagyunk elmaradva, ezt kell hát először művelni!“ De sokaknál észrevettük ám azt az elmondott titkos indokot is s százszoros erővel zeng egy másik jelszó e haza bérczein és rónáin át: „hát az exegetika, a systematica s a tudományos practica theologia mezején nem épen úgy s némelyiken nem sokkal inkább el vagyunk-é maradva, mint a történetin, hát azokat nem kell-é művelni?!“

Bizony mondjuk, hogy ezt a jelszót nem hagyjuk némán elhangzani. Zengő kiáltás hangja emelkedik abból.

Szerintünk csak hadd maradjon benn az a néhány unitárius a Társaságban, de az épen ne akadályozzon bennünket, óriási nagy, *tisztán protestáns* többséget abban, hogy a Társaság elé *czéltudatos, biztos irányban haladó elveket* tüzzünk ki.

Nézzük a dolgot a józan gyakorlat szempontjából.

Abbar a megalakulandó Társaságban 3 millió protestáns mellett 53 ezer unitárius lesz képviselve.

Pusztá vallásos türelem volna-é az, mely azt mondaná, hogy a csaknem hatvanszorta kisebb minoritás kedvéért nem szabad minékünk kiadni egy tisztán református, vagy lutheránus dogmatikát, vagy talán kissé a saját felekezet egyházi tanai iránti közönyösség is bele játszik a dologba?

Lehet-é azt józan meggondolással követelni, hogy mi, óriásilag nagy többség, pusztá generositásból támogassunk, például hittani, exegetikai műveik kiadása által is, egy olyan kisebbséget, mely teljes negatióját hirdeti mindannak, a mit mi vallunk?

A kérdés őszinte, nyílt. Feleletet vár.

A mi nézetünk szerint *annak a Társaságnak határozottan, föltétlenül evangéliomi pozitív protestáns alapokon nyugvónak kell lenni*, különben homoktalajra épül — s aligha rosszul jövendölünk, csakhamar össze roskad.

Az unitáriusok irodalmi működését mi csak a történelmi szakra véljük szorítandónak. Ott elférünk egymás mellett. Ha dogmatikai, exegetikai stb. műveket akarnak kiadni, ott van e czélra számokra saját együletök, a „Dávid F. Egyület.“

Ajánljuk e cikkünket t. laptársaink szíves figyelmébe. Tárnyilagos hozzászólást kérünk s nem a mi esékély személyünkkel bajlódó cikkeket. Mi egyszerűen meggyőződésünk szerint írtunk s különben is kijelenthetjük, hogy az esetleges gúny támadásai ellen egészen jól megszokott bennünket óvni ebben a tekintetben igen szerencsés természetünk.

Csiky Lajos.

T á r c z a.

A Sabbath.

(Folytatás.)

Az irodalmi ostromot Broad Tamás retcombi rector kezdé meg, ki 1621-ben írt a Sabbath ellen, bár nagyon határozatlan színezettel. Azután Prideaux János Exeter-collegiumi rector intézett támadást egy 1622-ben tartott s 1625-ben kiadott beszédében, melyben minden indokolás nélkül egyszerűen állítja, hogy a nyugalom napján mindenféle felüdülés jogos s hogy a magistratusnak joga van ilyeneket elrendelni. Broad ismét megszólalt 1627-ben; latin nyelven írott művében állítván, hogy két különböző dolog az Istennek valamely napot megszentelése s az embereknek ugyanazt tevére kötelezése. A Sabbath-pártolók közül Brabourne vette fel a tollat (1628). Ő meg abba a tulságba esett, melyszerint azt állítja „A Discourse upon the Sabbath-day“ cz. művében, hogy a hetedik nap megtartása kötelező a keresztyénekre is.

A Brerewood astronomia tanára s Byfield lelkész közt lefolyt érdekes vitát rövidség okáért mellőzzük. Felemlítjük azonban Burton Henrik Szt.-Máté collegium igazgatóját, ki 1631-ben „The Law and the Gospel Reconciled“ cz. művet írt s bár többször meg lett czítálva a nagy hatalmú Laud elé, állhatatosan megállott a Sabbath szentsége s isteni eredetű volta pártolása mellett.

Laud érsekké létele s a második „Declaration“ megjelenése után a puritánok teljesen elnémítottak, mind a szószékekről, mind az irodalom teréről leszorítottván. Egy új íróosztály állott elő az irodalom e mezején, a kik felforgaták a tant s mindannyian Sabbath-ellenes hangon írtak, sőt gyakran a tények megváltoztatásától sem tartózkodának; ez utóbbiban különösen Dr. Heylyn Péter jeleskedett, kit Carlyle el is keresz-telt Lieing (hazug) Péternek. Ezen íróosztály megítélésénél — kiknek felsorolása nem látszik szükségesnek — figyelembe veendő az ellenfél elnémítva létele s az, hogy mindannyi Laud szellemi befolyása alatt s többen vele baráti viszonyban is állottak.

A primás s barátai nagy sikerrel jártak el a Sabbath nullává redukálásában, mely különben egy vala csupán az általok az országra idézett rossz közül. De az ország türelmének tulfeszített húrja végre elpattant, 1640-ben. (Mely évvel történelmünk III-ik korszaka nyílik meg). A király kénytelen vala összehívni a parlamentet, mely javítást követelt államban, egyházban egyaránt; s ez utóbbi eszközzésére hívatott össze a westminsteri Assembly, mely a Sabbathnak is fontos szolgálót tett, kimondván, hogy az isteni eredetű, örökkötelező erejű s szent jellegű. A parlamenti tagok több végzést hozván a

Sabbath megtartására vonatkozó, már meglevő törvények végrehajtására, magok jártak elől jó példával annak megtartásában s az ez érdekében szólás szabadságát is biztosíták.

A Sabbath történelmének harmadik korszakáról már csak néhány szót. Igen gazdag az irodalmi termékekben. Mihelyt a szólásszabadság biztosítva lett, azonnal megkezdődött az irodalmi harc a „Book of Sports“ okozta bajok ellen, illetve orvoslása érdekében. (E harc ma sem szünetel, mert van ma is egy, a „Book of Sports“ ideje alattihoz hasonló törekvés; a „National League“ célja ugyanis az, hogy a „Continental Sunday“ törvényesíttessék Angliában.) 1641-ben nem kevesebb, mint tizenegy értekezés látott napvilágot s az 1658-tól napjainkig ez érdekében megjelent művek száma több mint 400. A legterjedelmesebb s legtöbb haszonnal forgatható mű címe „Sabbatum Redivivum“, Cawdrey Dániel és Palmer Herbert westminsteri assembly-i tagok tollából, melynek első kötete 1645-ben, második 1652-ben jelent meg.

A Sabbath-kérdés napjainkban is foglalkoztatja az elmét. 1865-ben Dr. Macleod intézett az intézmény ellen támadást, melyre a következő évben Mac Gregor lelkes válaszolt. Ujabbán ismét Johnstone Jakab s Dr. Lee Sámuel jelentek meg támadókul, a melyre leendő válasz eszközlés végett egy világi egyén — Morton Y. T. — 4 pályadíjat*) adott át a „Sabbath Alliance of Scotland“-nak kitűzés végett, mely is a 240 pályamű közül kiválasztott négy legjelesebb s jutalmazott művet 1886-ban bocsátá közre.

Angol források után.

Török Zoltán.

(Folyt. köv.)

Közügyeink.

Az én külföldi útam.

(Folytatás.)

Mielőtt a Budapesten látottakkal végeznék, még csak egy igen kellemes emléket újítok fel. A budai hegyek között járva, a szemlélő előtt igen kellemes látvány kínálkozik. Szívvel-lelket fölemelő, az Isten-közellétének, bőséges áldásainak mélyen bizonyító érzése támad az emberi kebelben, ha onnan messze, a tenyésztett dúsán megáldott kies völgyekre, meredek sziklabérczekre el-kitekint. Elragadóan gyönyörű, felejthetetlen benyomást tevő kilátás van onnan a közel és távol levő vidékre, úgy hogy szinte nehezen esik a megválás tőle, mint például a Gellérthegyről a fővárosra, Zugligetből a környékre, különösen annak egyik legmagasabb pontjáról, a Norma-fánál, — hova — a mint hallám — Vajda János szokott volt elvonulva dolgozni, a mely helyet mostanában némelyek öngyilkossági helyül szoktak választani. Pedig mily ellenkező érzés támad ott az emberben, hiszen ott a természet gyönyörű remekeinek szemlélése által még az életuntnak is magához kellene jönni s kedvet kapni ismét az élethez, nem pedig az attól való elválást ott vinni véghez.

Valóban még az elfogulatlan vizsgáló is kénytelen bevallani, hogy aligha van oly gyönyörű fekvésű, a természettől szépségekkel oly gazdagon megáldott város, mint Budapest. Ott van a testvérvárost kétfele választó, méltóságos lassúság-

gal tova-hömpölygő szőke Duna, melynek tükrén a folyót szelő kisebb és nagyobb gözhajók százai, mint a vizen való közlekedés hatalmas eszközei, kis tengeri látképet tüntetnek szemünk elé. Ott van a két testvérvárost egyesítő s a föld kerekességén párját ritkító lánczíd, továbbá a József főherceg tulajdonát képező kies Margit sziget az ő nagy pompával ékeskedő, valóban mintaszerű kertjével, benne a kellemes illatot terjesztő, száz meg száz fajt felölölő rózsalugasával, gyönyörű szőnyegkertészetével, vízesésével, a fürdő közönség legfokozottabb igényeit is kielégítő, nagy kényelemmel berendezett gyógyfürdőjével, melyről bátran el lehet mondani, hogy az Európa lármely hasonló intézményével vetélkedik. Ott van a szigeten az igazán népszerű főherceg gyönyörű nyári lakása, hol minden évben húzamosabb ideig szokott családjával együtt üdülést keresni. Ott vannak a multak emlékeit felújító s azok eltűnt dicsőségéről regélő, Béla király Margit leányának kápolnájából fent maradt mohlepte romok. Ott van bent a budai hegyek között a Duna jobb partján, a fővárostól legtávolabb eső, de azért nagyon látogatott Zugliget, az ő számos üdülő helyeivel. Ott áll a legmagasabb pontok egyikén a disznófő, melynek szájából csepeg a kristálytisza forrásvíz. Ugy hallottam, hogy dicső emlékü Mátyás királyunk azon a helyen lőtt egy vad-disznót s annak emlékezetéül szolgál az ércből öntött nagy disznófő. E pontról s általában a Zugliget bármely pontjáról festői látvány tárul elő, különösen a főváros s az ezen túl elterülő alföldi nagy síkság felé tekintve.

Hazánk büszkeségétől, a nagy hírű, sok országot s világot látott Vámbéry Ármintól, a kivel nagybátyám, Komáromy Lajos tanár ismeretsége folytán szerencsés voltam a Dunaparton néhány perczig együtt lenni, hallám azon nyilatkozatot, hogy sok vidéket látott, sok helyt járt, de oly szép fekvésű várost, mint a milyen Budapest, nem látott sehohsem.

Miután Budapesten a nézni valókat megnéztem, a látottak kedves és felejthetetlen emlékével gazdagodva, felszedtem a sátorfámat s a Dunán gözhajón Szent-Endre, Leányfalva, Tahi, Tótfalu, Bogdány, a budapestiek előtt ezen kedvelt nyaralóhelyek érintésével a történelmi nevezetességű Visegrád felé haladtam. Minél inkább közeledett hajónk arra felé, annál fenségesebb látvány tünt szemünk elé. Igen sok szépet lehet látni, ha az ember a Dunán felfelé megyen. A parton magas hegyek meredeznek égfelé, melyeknek alantabb fekvő részein kies villák, gyümölcsös kertek vannak, fensőbb részein pedig ősrégi fák óriási lombjaikkal emelkednek a magasságba.

Reám nézve, ki még hegyes vidéken soha nem jártam s ki a költővel elmondhatom:

„Itt születtem én ezen a tájon

Az alföldi szép nagy rónaságon“, —

ki csak az alföld délibábos, aranykalászszaal hullámzó áldott téreit ismertem, elragadó hatással volt ezen vidék hegyeinek szemlélése, bár elgondoltam, hogy mily kicsinyek még ezek az örökös hófedte ormokhoz képest, a melyekről egy arab költő szavaival méltán el lehet mondani, hogy: fejükön a tél pihen, vállaikon a tavasz játszadozik, lábaiknál pedig a nyár szundikál.

De hallatszik már a hajó csengettyűjének csengése, mely azt jelenti, hogy célhoz értem, itt a kiszállás ideje. Kiszállván a hajóból, épen arról gondolkoztam, hogy mitévő legyek most már, hogyan láthatom meg legkönnyebben Visegrád nevezetességeit, midőn egy ismerős úri emberrel, a budapesti ev. ref. főgymnasium derék tanárjával találkoztam, a kivel — bár ő

*) 100, 50, 30, 20 font.

nehány évvel előbb mint én — a hódmező-vásárhelyi főgymnasium növendéke voltam. Molnár Sándor a neve ezen tanár úrnak, a kinek visegrádi rövid időzésem alatt nyaraló hajlékában szíves vendégszeretetre s ő benne jó útbaigazító s felvilágosítóra találtam. Fogadja ő e helyen is hálás köszönetemet.

Molnár urral együtt néztem meg Visegrád nevezetességeit. Bejártuk a Salamon tornyát, hova I. László király a nyughatatlan s nagyravágyó Salamont, miután az élete ellen is fondorkodott, záratta be. Ott ülve Salamon egy esztendeig szomorú, de megérdemlett fogságát, csak akkor szabadult ki onnan, a midőn Gergely római pápa I. István királyt és ennek korán elhunyt fiát Imrét kanonizálta. Hogy ezen nagy ünnepélyen Salamon is részt vehessen, azért kapta vissza I. Lászlótól elvesztett szabadságát.

A Salamon tornya keleti és nyugoti oldala a közelmúltban restauráltatott, míg a másik két oldala magán viselve a felette eltűnt századok viharait, romalakjával, mohlepte külsejével méltóságot gerjesztőleg tűnik elő.

Jóval felebb a toronynál van egy kiálló s meredek sziklafalban a Róbert Károly király által oly szomorú véget ért s minden emberiséget kivetkőzött, vadállati kegyetlenséggel meggyilkoltatott Zách Klára sírja. A felette lévő emlékkeresztet a jelen század hatvanas évében kegyeletből emeltette egy visegrádi katolikus lelkész. Azonban a történelmi igazságnak aligha felel az meg, miután nem valószínű, hogy annak az apának a gyermeke, a ki teljesen igazolt méltó felhevülésében csaknem az egész királyi családot megsebezte, a kinek férfiága harmadiziglen kegyetlenül kiirtatott, a királyi család lakása közvetlen közelében temettetett volna el.

A Zách Klára állítólagos sírja és síremléke mellett van a nemzetünk hajdani nagyságára emlékeztető s az erről oly sokat regélhető visegrádi vár, régi királyaink legjelesebbjeinek kedvenc lakóhelye. Meredek, eléggé gondozott hegyi utak vezetnek fel a ma már csak romhalmazhoz, melyet különösen vásár- és ünnepnapokon a fővárosi kirándulók közül igen sokan keresnek föl. A hajdani felvonó kapun, melynek felső boltívetéből néhány nagy darab kő lezuhanással fenyegeti a belépőt, bejutunk a tulajdonképeni várba, mely többszörös köfallal, vízárakkal van körülvéve. Ellenségtől megközelíthetetlen s bevehetetlen lehetett az a vár a múltban, ha tekintjük a mesterséges és természetes védbástyákat.

Bent vagyunk tehát a hírneves váromok között. Ott, hol nemzeti életünk virágzó korában dicső emlékü királyaink laktanak, hol ma már csak felburjánzott gyom s mohlepte óriási kövekből, csaknem emberfeletti erővel összerakottnak látszó csupasz falak s értéktelen kötörmelékek hirdetik a hajdani boldog idő nagyságát s emlékeztetnek azon korra, melyről emlékezve s hazánk mostani állapotján keseregve, így önti ki panaszát a nagy költő:

„Óh, nagy volt hajdan a magyar,
Nagy volt hatalma, birtoka,
Magyar tenger vizében hunyt el
Észak, kelet s dél hulló csillaga.“

S mivé lett az ma már, mivé tette a nemzeti egyenetlenség, dúló pártviszály, tatár, török, német, majd az árulás? Mik voltunk, mik vagyunk és hová jutunk? ezek forogtak agyamban, midőn a romok között járva, elvonultak előttem a multak dicső képei s azok mellett annak szomorú emlékei is. Óh mert a fény mindig árnyal jár együtt.

A várban volt alkalmam láthatni a hegybe mélyen bevezető azon barlangszerű helyet, hol hajdan a koronát őrizték. Meg akartam volna próbálni a lemenetelt, de a nem-gondozás következtében előállott akadályok, beomlás, víz stb. útamat állták. Így tehát meg kellett elégednem azzal, hogy csak betekintsek a tátongó mélységbe.

Makó.

Vöröss Zsigmond,
ev. ref. segédlelkész.

(Folyt. köv.)

Dr. Somerville távozása Debreczenből.

Több kedvezőtlen körülmény váratlan közbejövetele okozta, hogy a fáradhatatlan hitmunkás kétszernél többet nem tarthatott a nagy Debreczenben nyilvános tanítást; egyik Balogh hittanárnak leverő gyásza, ki majdnem 15 éves leányát épen az nap éjjelén veszté el szívszélhűdés következtében hirtelen halállal, a mely este tudósítást küldött a fővárosba, hogy kész szolgálatjára lenni. Nagy gyásza miatt ő nyilvánosan nem működhetett érdekében. De ott volt helyette a tevékeny és buzgó Csiky tanár, ki kettőztetett erélyvel segítte a skót hitszónokot két sikerült tanításának tolmácsolásában.

Már a 3-ik és 4-ik nyilvános tanítás ideje is meg lett állapítva, mikor meg Csiky tanár kapott oly nagymérvű hűlést, hogy szobáját és ágyát 8 napig el nem hagyhatá. Ekkor Balogh tanárt meglátogatta az agg missionárius, kifejezte mély részvétét fájalmában s megállapodtak a Békés és Mező-Túron teendő látogatás tervében, távirat távirat után ment s a békési lelkész, Kecskeméti Ferencz örömmel ajánlta fel magát az ottani tolmácsolásra.

Ekkor jött a 3-ik elháríthatlan akadály, a vasúti menekteljes fennakadása majdnem négy napig. Magánkörben az ide rekedés ideje alatt egy megható jelenet folyt le.

A debreczeni hittanhallgatók üdvözlő szöveget intéztek Dr. Somervillehez, kérve őt, adja át az ifjúság háláját a nemes skót szabad-egyháznak, azon ösztöndíj fentartásáért, melyet két évtizeden át főleg a debreczeni theologusok élveztek s melyben jelenben is két debreczeni derék ifjú részesül. Az aláírásokkal ellátott szép szózat ünnepélyes átadása 1888. január 16-án este 5 órakor történt Dr. Somerville magánszólásán a tanulósg küldöttsége által. E nem nyilvános tisztelgésen megjelent Balogh tanár is, ő tolmácsolta a szenior átnyújtó szavait angolul, olvasta fel a szózat szövegét fordításában. Erre Somerville hosszas beszédben válaszolt, atyailag inté a theologusokat a leendő lelkész nagy hivatására; mikép változtatja meg a hit hatalma a nemzet állapotát is jobbra; hogy viseljék magokat; fejtegette a váltságtan lényegét; indokolta, minő akadályok miatt nem szólhatott többé hozzájuk nyilvánosan s miként történt, hogy a természeti elemek annyi napig tétlenségre szoríták őt itt, oly időtartamig, mennyire hosszas tapasztalataiban nem emlékezik, hogy valaha kényszerítve lett volna. A látható írott emléket meghatva fogadta s igen jól esett ez neki. Thea-estélyre marasztá a küldöttséget, mely után unokája zongorához ült s a legszebb angol egyházi énekeket zengette s az átnyújtott szöveg szavaival 3 hymnust közösen elénekelték. Áldás adása után távoztak az ifjak, kifejezve, hogy úgy ők, mint társaik sok épülést nyertek a hitszónok evangyéliumi erejű tanításából.

A vaspályák felszabadulván a hó alól, a hittudor január

17-én, kedden délben utazott el Szolnok felé, kikísérte őt Balogh tanár s a vasúti kocsiban vált el tőlök.

Áldja meg az Ur az ő újkori apostolát! Áldjon meg minket is oly lélekkel, mely örömmel fogadja, ha érette mások cselekesznek s viszont gyúlasztassék fel nem csak magáért, hanem másokért is, tenni és élni.

a+o.

Levél a szerkesztőhöz.

T. Szerkesztő Ur!

Becses lapjának folyó évi 1-ső számában, a „Különlék“ rovatában „Sárospatak“ czímmel egy közlemény jelent meg, mely a sárospataki irodalmi kör mult évi záró közgyűlésén történetekről akarta értesíteni a „Debreczeni Prot. Lap“ olvasóit. Ily törekvés iránt, mely szerény körünknek zajtalan, de a prot. s közvetve a nemzeti tanügyi irodalom előbbvitelét czélzó munkálkodását, nagyobb körben is meg akarja ismertetni, elismerésünket meg nem tagadhatjuk s csak köszönetünkkel adózhatunk t. Szerkesztő Urnak is, ha ilyen cikkeknek becses lapjában bármikor helyet ad. A nyilvánosságnak dolgozunk; a nyilvánosságnak minél alaposabb tájékoztatására, minél szélesebb körű elismerésére szükségünk van; mert az elismerés a munkakedvet élesztheti. Azonban, sajnos, a vidéki tudósítók némelyike csak azért ír, hogy épen írjon s nem főképen azért, hogy igazat is írjon. Az ilyen s még talán gyanús jóakarattal is írt, tájékoztatlan tájékoztatásnak aztán csak negatív, mint a fény mellett az árnyak, a szép mellett a rútak, azért van értéke, mert a valódi tényállást feltűntető tájékoztatást provokálja, feltéve, hogy a helyreigazításnak készségesen tér adatik.

Fel kellene tennem az r. l. hiánya mellett is, hogy t. Szerkesztő Ur a pataki tudósítást most is, mint más előző alkalommal, biztos kézből kapta; de szabad legyen kételkednem, mert a közlött cikk annyi valótlanágot tartalmaz, hogy az, vagy sajnálatra méltó tájékoztatatlanságnak, vagy rossz célzatú félrevezetésnek szembeszökő bizonyossága. Minthogy pedig a közgyűlésről a hivatalos értesítés a „Sárospataki Lapok“ban, mint az irodalmi kör közlönyében, még a mult évi 52-ik számban az én nevem alatt jelent meg s a jegyzőkönyvre támaszkodó ott közlött igazból egy hajszálnyit sem engedhetek: kénytelen vagyok t. Szerkesztő Urat becses lapja olvasó közönségének helyes tájékoztatása végett egész tisztelettel arra kérni: legyen kegyes az igazság érdekében a következő helyreigazító megjegyzéseket közzé tenni.

Nem reflektálva a nagy tapintatosságra és jóakaratra valló s a „Debr. Prot. Lap“ olvasó közönségét bizonyára kiválóan érdeklő első pontokra, melyekben a „határozatképeségre verkedés“ említetik; nem arra sem, hogy „az irodalmi kör az actiumi ütközettel a miniszteri tanterv szelleméhez“ akart közeledni: esupán a tájékoztatatlanság kimutatására, a valótlanágok helyreigazítására szoritkozom.

Az ókor történelmi kézi könyvnek ilyen vagy amolyan voltára, általában a gymnasiumi tankönyvek sorsára nézve nálunk nem az irodalmi kör, hanem a gymn. tanári kar van hivatva határozni; az irodalmi kör csak a tanári kar véleménye és határozatai értelmében szokott az illető tankönyvekről gondoskodni. Ezért az actiumi ütközetnek, mint az Ókor Történelem határpontjának kérdésében is a gymn. tanári kar határozott az illetékes szaktanárok írásbeli és szóbeli véleménye alapján s épen nem csupa „opportunitási te-

kintetekből.“ Vita e tárgyban a közgyűlésen csak azért támadt, mert a tanári kar határozatának felolvasása után egyik köztiszteletnek örvendő veteránunk fölszólván, a régi, 476-os határpontot védelmező véleményét körünk jónak és illőnek tartotta meghallgatni. A Hegedüs-féle „Magyar Nyelvtan“ dolgában is a kör nem „az átdolgozókat útasította véleményadásra“, — habár volt ilyen indítvány, — hanem egyedül helyesen itt is a gymn. tanári kar véleménye kéretik ki. Búza János pénztáros jelentése szerint „az egyletnek ez idő szerint körülbelől 1500 frt tőkéje“ nincs, hanem lenne, ha a még kint levő követelések befolyának. Az a bizonyos 200 frt szerkesztői tiszteletdíj, mely a valóságban nagyrészt correcturái díj, „újfent“ meg nem szavaztatott; mert annak meg vagy nem adását sem „újfent“, sem „régfent“, az előző évek végén, a gyűlés előtt, senki sem tette kérdés tárgyává. Az igazság szempontjából azt is ki kell jelentenem, hogy Radácsi a szerkesztőséget csak az alatt a feltétel alatt fogadta el, ha a másodelnöki teendőktől felmentetik s hogy ezt könnyebben elérje, a szerkesztőség és másodelnökség kissé imcompatibilis voltára is ő hívta fel a közgyűlés figyelmét s ezért mondatott ki, hogy a másodelnökség terheitől a legközelebbi tisztújítás alkalmával felmentetik. Az az indítvány, hogy „a jegyző és pénztáros 50—50 frttal javadalmaztassék“, nem fogadtatott el, hanem e tárgyban a jegyzőnek az az indítványa zárta be a vitát, hogy e hivatalok rendes díjazására nézve a kör akkor határozzon, mikor a legközelebbi tisztújítást akarja majd megejteni; az alelnöki hivatalra sem mondatott ki, hogy fizetéstelen legyen, hanem — a valóság szerint — az elelnök határozottan kijelenté, hogy ő soha e hivatalban semmi díjat el nem fogad. A tisztikarra vonatkozó megbízatás is csak úgy felel meg a valóságnak, hogy a terhek vitelét, a kör kérésére, már előzőleg tett ígérete szerint, a jövő tisztújításig, juliusig, elvállalta. — A tanügyi cikkek díjazására egy krajczár sem vétetett fel a költségvetésbe, mert az erre vonatkozólag tett indítvány felett a jövő közgyűlés fog határozni. No de végül örömmel kell, mert lehet, konstatálnom, hogy a Kun Pál miskolci tanár felvételére vonatkozó utolsó pont teljesen megfelel a valóságnak.

Nagy kár, hogy a pataki tudósító nem érzi magát kötelezve arra, hogy kövesse azt az általánosan ismert, Deák Ferencz ajánlotta egyetlenegy sajtótörvényt!

Ismerve t. Szerkesztő Urnak már más alkalommal is tapasztalt igazságérzetét, a fentebbiek közlését biztosan reményelem.

Sárospatak, 1888. jan. 10.

Maklári Pap Miklós.

Irodalom.

Könyvismertetés.

(*Abécze és Vezérkönyv, írta Dóczy Gedeon tanár; pályadíjat nyert művek.*)

(Vége.)

A vezérkönyv érdekesen fejtegeti, hogy a betűalakoknak eddig gyakorlatban létezett egymásból származtatása nem czélszerű s ezt a maga szempontjából be is bizonyítja. De ez a saját szempont egyedül a vonalkepekre osztás elméletéből származik. Vonalkepeinek saját elnevezést ad; ez elnevezéseknek azonban rövidege nem teszi jóvá a fogalmi homályos-

ságból származó gyöngeséget; igaz ugyan, hogy az ilyen elnevezéseknél a pontos definitió hosszú szavakat eredményez, a hosszú szavak megtanulása pedig nehézkes a gyermekek előtt, de ha a hosszú szavak pontos leírását adják az ábrának: minden nehézségük mellett is inkább azokat fogadjuk el, mint a szóban rövid, de definitióban hiányos kifejezéseket. Pl. felül balra kanyarított vonal nem az, a mit a szerző ilyenek nevez. Ő felül balra kanyarított vonalnak az írott *r* betű első vonalképét nevezi. Hát kérem ez tényleg nem úgy van, mert ha én egy vonalat fölhúzó és felül balra kanyarítok, akkor megkapom azt az alakot, de D. úr szerint ezt a vonalképet felül, a rövidebb szárán kell kezdeni s így a dolog megfordítva áll, t. i. jobbra kell kanyarítani. Ez tehát felül jobbra kanyarított vonal. Hiszen másként nem lehetne vastag a hosszabb szára. E szerint a vezérkönyv 17. lapján 6. szám alatt levő felül balra, alul jobbra kanyarított vonal is megfordítva: felül jobbra (lefele) alul is jobbra (felfele) kanyarított vonal **származására nézve**. A vezérkönyv elnevezését **csakis akkor fogadjuk el, ha a vonalat nem mi írjuk, hanem írottnak** (és pedig középpontjáról) **tekintjük**. Aztán, ha e vonalképeket elfogadjuk s az *f*-et úgy írjuk, mint a szerző használja: még egy vonalképet kell alakítanunk; levén pedig a vonalképek közt 8. szám alatt alul (balra) hurkolt vonal: készítenünk kellene és gyakorolnunk kellene alul jobbra hurkolt vonalat is; a mely, megvallom, nehezebb gyakorlatot alkotna. Igaz ugyan, hogy a 9. számú nem körvonal (hiszen köralakú betűnk nincs is), hanem nyújtott kör, vagyis inkább ellipsis; de viszont a 10. és 11. sz. alatt levő, valamint a 12. és 13. sz. alatt levő ábrák tulajdonképen nem domború vonalok, hanem egy átmérős félkörnek különféle elhelyezései s meg vagyok győződve, hogy ezek helyett a gyermek fekvő, vagy dült *o* alakokat írma. No de hagyjuk a vonalképek további bonczolgatását, melyekről annyit ezek után is mondhatunk, hogy épséggel nem tökéletesek; inkább térjünk át azok alkalmazására.

Szerző szerint a legegyszerűbb betűalak az *o* levén, az Ábécét azon lehetne kezdeni s hogy mégis a tanterv elvi útatisztását követhesse — a mi természetesen kívánatos dolog — saját elvével jön ellenkezésbe. A betűknek természetes egymásból származtatására nézve azt mondja, hogy 9 megtanított betűből is csak kevés érthető szót lehetne alkotni. Ezzel szemben azt lehetne mondani, hogy ha ama célét követjük, — mit ő is kijelöl, — miszerint olvasni tanítsunk: akkor mielőbb mondatot alkotni époly szükséges, mint érthető szót s mihelyt elég érthető szavunk van, készítsünk érthető mondatot. Ezt a feladatot Gönczy szerencsésebben oldotta meg, mert a kezünkben levő Dóczy Ábécében csak tizenegy betű ismertetése után találunk reá az első mondatra. (Melyik Ábécze felel hát meg a D. úr által proponált feladatnak jobban?) A kilencedik lap 4. sorában látok egy olyan *r* betűt, a mit D. úr nem tanít. (Ez ugyan lehet sajtóhiba is). A mi különben a betűk beosztását illeti, ebben egyelőre egy pár tévedést vettem észre, ugyanis, noha a *z* betű ismertetve csak a 14. lapon van, már a 11. lapon e szóban az előfordul; továbbá a *gy* betű az 51. lapon ebben a szóban: egy előfordul és az 51. lapon tanítatik. A szövegben sok a tájshó, de még több a tájkiejtés; ezek a szavak p. o. turó, buza, odu, irás, gim, hug, ut, butor stb. stb. mind a különösen Szatmármegyében szokásos rövid kiejtés szerint vannak ponttirozva. (No még ez is lehet sajtóhiba).

A nagybetűknek szokatlan beszövését mindössze azal indokolja, hogy azok ott nehézség nélkül taníthatók. (Ezt inkább methodikai szempontból kellett volna — szerény nézetem szerint — mint jelentékeny dolgot indokolni). Részemről a vezérkönyvet bármily figyelemmel olvasgattam is, nem tudott meggyőzni a felől, hogy a nagy *Ó*, *V*, — pláne pedig a legnehezebb betűk egyike, a *Z* írása és tanítása könnyebb volna, mint a kis *h*; kiváltképp azért, mert úgy a *V*-ben, mint a *Z*-ben — úgy írva, mint ez általában az Ábécében látható — oly alak is fordul elő, mely az oly előszeretettel ajánlott vonalképek közt nincs meg. Különben, részemről a nagy *Z* és a *V* áthurkolásait kezdő gyermekeknek még nehézkes dolognak tartom s különösen olyannak, a miben velök a mérsékletet, középútat megtartani legnehezebb. Az *f* betű alulról felhúzása sajátágáról már szólottam; e tekintetben a Gönczy alul egy vonalból álló, illetőleg a lehúzott vonalon visszatérő alakját természetesebbnek és könnyebbnek látom. A kis *cz* betűnél ösmerteti a nagy *Cz*-t egyszerű és összetett alakban (*C*, *Cz*). Különben a kis *cz* alakítását, mint ez a Vezérkönyv 34. lapján leírva található, igen sajátágosnak tartom. Bajos volna ezt a gyermekekkel így gyakoroltatni, mert hiszen lehet, hogy a jobb tehetségű gyermekek felfognák a dolgot (hogy csak származtatás), de a növendékek egyrésze előtt sokáig úgy állana, hogy ha *cz* betűt akarunk írni: előbb készítsünk *o* betűt s töröljünk ki belőle jobbról egy darabot. Hiszen mindnyájan tudjuk, hogy az első magyarázatot mily szószerinti értelemben veszik a gyermekek, mennyire megragadják figyelmüket az első kifejezések!

Összegezve, a mit a betűk sorrendjének alkotásáról mondhatok, a változatosság és a kedvelt vonalképek eszméjének feláldozva látom az egyszerűről az összetettre haladásra utaló inductív elvet. — Szép logikával utal ugyan szerző a vezérkönyv 22. lapján a vonalképek begyakorlására, de tényleg azok fokozatosságát a 18. lapon nem tartja meg. Vagy a 17. lapon tizenöt szám alatt sorrendbe foglalt vonalképek származtatása nem fokozatos, vagy a 18. lapon azok alkalmazása. Ha ez utóbbit a változatosság kedvéért teszi: akkor, mondhatom, a fokozatosságot is feláldozza a változatosságnak. Eme körülmény a vezérkönyvben e szavakkal igazoltatik: „Az sem volna célzerű, ha azon betűket, melyek két ugyanazon vonalkép összetételei, mind megtanítanók egymásután s csak azután mennénk azon betűkre, melyek három, vagy több vonalképre bonthatók.“ Itt ugyan egy kis kifejezési hiba van, a mennyiben talán több vonalkép összetételei azok; de hát ezt hagyjuk. (Elég visszaemlékeznünk a kezdetben említett deductív és inductív célzásokra s kiegészítenünk azt azon, most már megszerzett tapasztalatunkkal, hogy valamint a vonalképek — leszámítva téves elnevezésüket — nem elegendők a betűk alkotására inductive, — épenúgy deductive a kész betűkből még több vonalképet lehetne alakítani). Gondoljunk csupán arra, vajjon a népiskola bármelyik tantárgyánál sem volna a rokon képzetekből származó fogalmakat fokozat szerint alkotni? Sőt azután is az egymással rokon fogalmakat sorrendben ismertetni!

A mi a vezérkönyv negyedik részében az írvoelvasás fel-fogatását illeti, — ezt elég helyesnek mondhatom, hiszen tulajdonképen nincs benne több, mint a közönséges módszertanokban. A kivétel, mely a 30—31. lapon 14 pontban összegezve

van, helyes. A vezérkönyv ötödik fejezetében az Ábécze tartalmának magyarázatát adja, mely azonban nem világosított fel a felől, mit jelentenek ezek a szavak: *gyurgyalag* (55. lap), *bacsó* (43. lap). Lehetnek benne ilyenek még többen is, ha épen szavanként vizsgáljuk. Nekem csak ezek tűntek különösen fel, — de feltűnt sok olyan szó, a melyeknek a gyermekekkel való megértése sok fáradságot és időt rabol el.

Térjünk az olvasmányokra, melyek úgy tartalmilag, mint alakilag sok jó tulajdonságot képviselnek. Vannak benne igen jól választott kis olvasmányok. Igaz ugyan, hogy tulságosan van az első részben alkalmazva a *versalak* szerző szerint ez arravaló, hogy a gyermekek betanulják, de szerintem épen azért, mert a gyermekek betanulják: nem az olvasást, hanem a nyelvöket gyakorolják véle. Épületes verseket úgyis tanítunk, ha másutt nem, a beszédértelemgyakorlatok közben; lehet azokat, ha kell, memorizálni, de ha az ábéczei darabok főcélja az olvasás gyakorlása: akkor az ilyenek az olvasásra nézve hamar értéküket veszítik. A makámaszerű, — prózai szövegben írott verssorokról már kevésbé lehet ezt mondani, azok, — mondhatjuk, — igen szépen csengenek.

Az Ábécze második részéről sok jót s csak azt a gyengéget mondhatom, hogy az első részhez képest felette rövid.

Mélyen tisztelt közgyűlés! Ime bemutattam a két párhuzamos művet szerény nézeteim kíséretében, eltekintve minden személyi kérdéstől: gyöngeségeivel s jó oldalaival egyetemben. Fogadják a szíves meghallgatásért őszinte köszönetemet.

Kiadta Békés, 1888. jan. 6.

Vadaj József,
egyl. jegyző.

Forgács Lajos.

Felhívás előfizetésre. Gönczy Pál államtitkár úr a jövő 1888. évben tölti be félszázadik évfordulóját annak a kiváló fontosságú működésnek, melyet ő hazai közoktatásügyünk érdekében édes hazánk díszére folytatott. E napot a tanügy emberei e hazában mindenütt Gönczy érdemeihez méltóan fogják megünnepelni. E napon egy élet, mely ép úgy fizikai, mint szellemi tekintetben méltó a tanulmányra, nyeri meg a polgár-koszorút. — Ez élet törekvéseinek magyarázata, céljai, szándékai azon irodalmi művekben vannak lerakva, melyeket Gönczy Pál hazai tekintélyes folyóiratokban s lapokban közoktatásügyünkről, vagy annak érdekében időről-időre közrebocsátott. A „Felső nép- és polgáriszkolai Tanítók Országos Egyesülete”-nek kérésére Gönczy Pál e műnek kiadási jogát említett egyesületre ruházta. A „Felső nép- és polgáriszkola Egyesület” pedig alantírottat bízta meg a közrebocsátással, míg a jövedelmet a „Magyarországi Tanítók Árvaházi Egyesületé”-nek ajánlotta fel.

E nagyérdékű „*Tanulmányok*” egyes cikkei a következők lesznek:

Bevezetésül Gönczy Pál életrajza alulírottól.

1. Utazás Svájcban. Ez az útirajz 1844-ben íratott s itt fog megjelenni először.

2. Vázlatok a svájci köz- és különösen a népoktatás köréből.

3. Poroszország iskolaügye a XIX. század első felében. (Mindkettő a Csengery Budapesti Szemléjében jelent meg.)

4. Nevelési irányeszmék.

5. Nevelésünk ügye. (Mindkettő a Pesti Napló-ban volt közzé téve.)

6. Népiskoláink. (A Ballagi: Egyházi és Iskolai lapjából.)

7. A közoktatás Magyarországon. (A Budapesti Szemle új folyamából.)

8. A magyar népoktatásügy multja. (Eötvös 1872-iki miniszteri jelentéséből.)

Az egész mű körülbelül 25 ívre fog menni. A gazdag tartalomnak különös érdeket adand az a benső összefüggés is, mely e nagyszabású tanulmányok s az országos közoktatásügyi intézkedéseink közt föllelhető. Meg vagyunk győződve, hogy a jubileumra e kötet közrebocsátása által Egyesületünk fogja meghozni a legszebb emléket. Emléket az ünnepeltnek s emléket ő róla s munkásságban gazdag életéről a magyar tanító világnak s egész társadalmunknak.

Az Egyesület ép ezért bizalommal fordul úgy a tanügy embereihez, mint a társadalomhoz s fölkéri az érdeklődőket, szerezzék meg saját maguk s a használatukra álló iskolai és közkönyvtárak számára e *Tanulmányokat*.

Az előfizetési díj a 25 ives kötetre 1 frt 60 kr, díszpéldányra 3 frt. Hat előfizetett példányra a hetedik ingyen adatik.

A kiállítás választékos izlésességéről Méhner Vilmos könyvkiadó intézete kezeskedik.

Minden előfizetési pénz s esetleges megrendelés Méhner Vilmos könyvkiadó-hivatalába IV., Papnövelde-utca 8. sz. a. küldendő.

A mű 1888. márczius havában fog megjelenni, ez okból az előfizetések február elejéig beküldendőek.

Budapest, 1887. decemberhó 18-án.

Méhner Vilmos, A Felső nép- és polgárisk. mint Gönczy Pál Tanulmányainak Egyesület megbízásából kiadója. **Dr. Kiss Áron.**

Gyertyánffy István,

a kiadó-tulajdonos országos polgári isk. t. egyesület elnöke.

Különfélék.

Hátrálékos előfizetőinkhez. Többszöri felhívásunk után tudatjuk lapunk hátrálékos előfizetőivel, hogy a jövő heti, a 4-ik számot már nem küldjük meg címökre. Követelésünket azonban mindenesetre fentartjuk s annak rendje és módja szerint érvényesíteni is fogjuk. Szerkesztő.

Debreczeni főiskola. Tiszántúli egyházkerületünk mult évi augusztushóban tartott közgyűlésén, a 266. jegyzőkönyvi szám 2. pont alatti határozatában felhívta a főiskolai tanárkart, hogy az újonnan szervezendő tápintézet kezelési ügyrendjét, nem különben a tápintézetbe való fölvételi szabályzatot oly időben készítse el, hogy a főisk. gazdasági tanács is megtehetvén arra észrevételeit, az ügy a f. évi tavaszi egyházkerületi közgyűlés elé fölterjeszhető legyen. A tanárkar egy bizottságot nevezett ki a fontos ügy előkészítésére, javaslattételre, mely is tegnap, Elek Lajos tanár munkálata alapján, elkészült feladattal. Minden lépést följegyzünk, mely ezen előttünk oly fontosnak látszó ügyben tételik. — Dr. Ozory István és Dóczy

Imre, főiskolánk új rendes tanárai jövő hó 11-én fogják, tanárkari határozat szerint, székfoglaló értekezéseiket megtartani.

Debreczeni ev. ref. egyházközség. A debreczeni ev. ref. egyháztanács egy 44 lapra terjedő füzetben kimutatta a Czegléd-utcai új templom belső felszerelésére múlt évi decz. 27-ig gyűlt adakozások jegyzékét. Az orgona költségeire ajánltatott 3159 frt 67 kr; befizettetett 2959 frt 67 kr. Az úrasztalára és szószékre ajánltatott 1708 frt 56 kr; befizettetett 1508 frt 56 kr. Úrasztalára való készleteket többen adományozván, még csak bortartásra szükséges kannák ninesenek elegendő számmal. Az ülőpadokra és belszerelésre foganatosított házankénti gyűjtés eredménye 2014 frt 54 kr. A templom építése folyamán bejött még 286 frt. Díjmentesen szállítottak be 6-an 38.000 darab téglát; ingyen szállítottak homokot 7-en 83 szekérrel. Kövesdi János debreczeni polgár készítette el a szükséges 4 harangot s a Gregerson G. vállalkozó cég társa, a templom tulajdonképeni építője, Fischer Károly úr, a torony alatti bejárat elejét minden díjfelszámolás nélkül díszes vasrácsajtóval látta el. Az orgonaalapról 3343 frt 33 kr, a halaszthatatlanul szükséges felszerelési költségekből 2187 frt 26 kr, az úrasztala és szószék költségeiből 1148 frt 71 kr még mindig hiányzik.

Szathmári egyházmegye. Mint egy teljesen megbízható magánlevélből olvassuk, a szathmári egyházmegyében már négy év óta üresedésben levő egyházmegyei egyik világi tanácsbírói állás immár be leendő töltve, a mennyiben a f. hó 4-én F.-Gyarmathon történt szavazatbontás alkalmával Dienes Dezső alszolgabíró 29 szavazata ellenében Szilágyi Kálmán óvári földbirtokos jelentetett ki többséggel megválasztott tanácsbírónak. Isten áldása kísérje munkáját!

Nagybecsű újévi ajándék. Mint a „Hódmezővásárhely“ cz. lapból olvassuk, Kovács Ferenc, kir. tanácsos úr, kinek egyházkerületi tanácsbíránká választatását mult heti számunkban közöltük, a békés-bánati ev. ref. egyházmegye özvegy-árva pénztáránál eddigi 500 frtos alapítványát „újévi ajándékul“ 1000 frtra egészíté ki. Áldja meg a jó Isten a nemes szívű, a fenkölt gondolkozású férfiút!

Erdélyi ev. ref. egyházkerület. Névkönyv az erdélyi ev. ref. egyházkerület számára. 1888. Szerkesztette: Incze Lajos ev. ref. püspöki titkár. Harminczegyedik évfolyam. Kolozsvárt. A 158 lapra terjedő, hozzánk is beküldött s köszönettel vett Névkönyv elején a széki egyházmegye egyházközségeinek folytatólagos története áll. A 18 egyházmegye s a püspöki vizsgálat alatti 9 anya- s 15 leány- és fiókegyház (együtt 543 anya-, 539 leány- és fiókegyház) tagjainak száma 357,151. Lelkészi állomás van 553, ebből betöltetlen 44. Az 553 lelkeszi állomásból 89 első, 99 másod-, 84 harmad-, 284 negyedosztályú. Van ezen egyházkerületnek Romániában 6 (Bukarest, Pitest, Plojest, Galacz, Brailla, Szászút) s Bukovinában 1 (Andrástálva) missiói állomása. Tanintézeteiben a növendékek száma következő: I. Nagy-enyedi Bethlen-főiskola: a theologiai akadémián 68, a főgymnasiumban 315, a néptanítóképzőben 42, az elemi iskolában 260, együtt 685. II. Kolozsvári kollégium: a főgymnasiumban 310, az elemi iskolában 145, együtt 455. III. Maros-vásárhelyi kollégium: a főgymna-

siumban 221, az elemi iskolában 128, együtt 349. IV. Székelyudvarhelyi kollégium: a főgymnasiumban 203, az elemi osztályokban 106, együtt 309. V. Zilahi főtanoda: felső tanodában (VIII - V. osztály) 52, közép tanodában (a gymn. I—IV. osztályát pótló, államilag segélyezett községi polgári iskolában) 180, elemi tanodában 164, együtt 396. VI. Szászvárosi Kúntanoda: a főgymnasiumban 167, az elemi osztályokban 101, együtt 268. VII. Sepsiszentgyörgyi Székely-Mikó-tanoda: a gymnasium 4 osztályában 138, az előkészítő osztályban 21, együtt 159 növendék. Az erdélyi részekben a felekezeti arány a következő: ev. ref. 357,151; róm. kath. 270,391; görög kath. 663,344; görög-keleti 646,218; ág. ev. 203,130; unitárius 51,194; izraelita 35,149; egyéb vallású 997; összesen 2.230,969.

Megszűnt egyházi folyóiratok. A Czelder Márton által szerkesztett „Figyelő“, kétségkívül első sorban a szerkesztőnek mostani sok komoly, állását is erősen fenyegető baja miatt, megszűnt. Megszűnt továbbá anyagi pártolás hiánya miatt a Scholz Gusztáv és Farkas József által oly kitűnő gondallal szerkesztett „Prot. Népkönyvtár“ is. Sajnálattal jegyezzük föl e tényt.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**

HIRDETÉS.

Pályázat.

A m.-szigeti ev. ref. egyháznál újonnan szervezett segédlelkészi állás betöltésére, következő kötelességekkel és javadalmazással pályázat hirdettetik.

1. Kötelességek:

- az egyházi szolgálatban való segédkezés,
- az állami és felekezeti iskolákban a vallás-tanítás,
- a missiónak a szórványokban való ellátása.

2. Javadalom:

- az egyház pénztárából 280 frt évi fizetés,
- a vallásitanításért adni szokott tiszteletdíjak, melyek ez idő szerint 200 frtot tesznek, melyeknek azonban 300 frtra felemelését reméljük, miután erre egyházunk jóakaratói ígéreteket bírt,
- az országos segélyalapról a missióra adott 300 frt.

A pályázati kérvények, a tanulmányt, jogosultságot és eddigi hasonmóságú szolgálatot igazoló okmányokkal, 1888. márczius 1-ig alólírott gondnokhoz küldendők be.

Kelt M.-Sziget, 1888. január 2.

Héder Lajos,

mint a m.-szigeti ev. ref. egyház főgondnoka.